СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLVII. Ч. 128. Джерзі Сити, Н. Дж., понеділок 5-го червня 1939. No. 128. Jersey City, N. J., Monday, June 5, 1939. VOL. XLVII.

ТРИ ЦЕНТИ в злучених державах Америки. ПЯТЬ ЦЕНТІВ за границею злучених держав Америки. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237, 4-0807. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. THREE CENTS in the United States of America. FIVE CENTS elsewhere.

У НЮ ЙОРКУ ВІДКРИТО ВИСТАВУ РІЗЬБ І МАЛЬОВИЛ АРХИПЕНКА

НЮ ЙОРК. — У Ґалерії Джорджети Паседуа, 121 Іст 57. вул., відкрито у пятницю, 2. червня, ціломісячну виставу плястичних творів світової слави українського артиста Олександра Архипенка.

Вистава складається з низки різьб і мальовил. Є це немовби перегляд найновішої творчости артиста, бо вистава обіймає майже виключно нові твори, досі публично не виставлювані. Показує вона дальший розвій усе експериментуючого й усе нового творця.

Головною атракцією вистави є великанська різьба „Мойсей", повна динамічної сили. Артист видимо старався віддати звязок пророка з Богом, як творцем моральних законів.

У перший день вистави відвідало її поважне число відвідувачів, що залюбки слідять за новими творами вічно творчого артиста. Вистава буде тривати до 2 липня. Вступ вільний.

СТРАЙК У ХАРЧЕВИХ СКЛАДАХ.

НЮ ЙОРК. — В нюйорських харчевих складах вибух страйк робітників і викликав зупинку пересування харчів. Що тижня по тих складах пересувається 60 мільйонів фунтів мяса, масла, яєць, сира, дробу, овочів та ярини. Ті продукти потребують точного догляду, інакше псуються. Є побоювання, що цей страйк, коли не буде скоро полагоджений, вже цього понеділка викличе браки в харчевих запасах. Багато харчів зіпсуються. Інші кажуть, що Ню Йорк відчує брак харчів щойно за 5—6 днів.

Представник міської влади старається посередничити між юнією страйкарів і власниками складів. Страйкарі домагаються вкорочення робучого тижня з 44 годин, на 40, з задержанням тої самої платні.

ЗБІЛЬШУЮТЬ ПЕНСІЇ ДЛЯ СТАРИХ.

ВАШИНҐТОН. — Конгресовий комітет засобів подав внесок до конгресу, щоб федеральну стопу пенсій для старих піднести на $5, себто з $15 на $20. Разом із стейтовим уділом та пенсія для осіб, позбавлених удержання, й маючих 65 та більше літ, досягалаб $40 місячно. Цю рекомендацію комітету засобів має взяти під увагу цілий конґрес і коли переголосує, вона стане законом.

ОСТИН (Тексас). — Ґубернатор стейту Тексас, О'Даніелс, підписав закон, на основі якого відкинено майже всі перешкоди в удержуванні пенсії для старих, від 65 літ життя і вище. Могтимуть одержати ті пенсії люди, що не мають більше, як $1,500 персонального майна, $1,000 асекурації, $350 готівки, і господарство, що в розумінні тексаського законодавства може виносити до 200 акрів землі. Деякі цього роду господарства, положені під великим містом, вартують сотки тисяч долярів. Усунено також застереження, чи діти можуть удержувати батьків. Пересічна пенсія для старих у тому стейті дотепер виносила $14.15 місячно.

СУДДЯ МЕНТОН ПРИЗНАЄТЬСЯ ДО „ПОЗИЧОК".

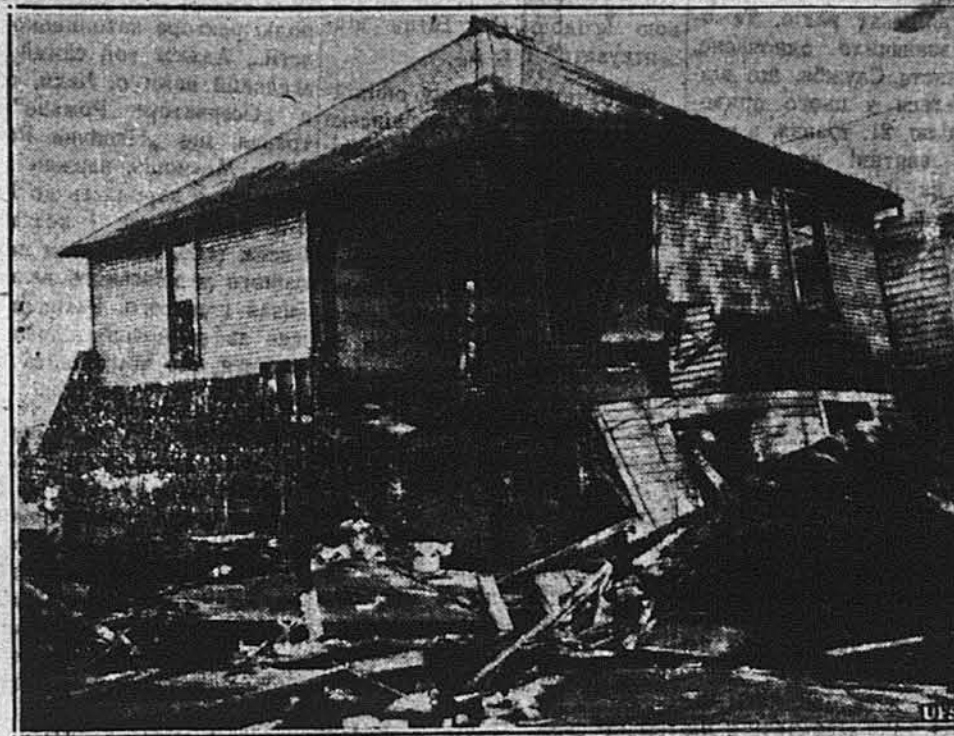
НЮ ЙОРК. — Федеральний суддя Ментон, якого прокуратура обвинувачує, що брав хабарі і „торгував справедливістю", признався, що побирав у своїм офісі „позички" від тих сторін, які мали розправи в суді, та які він сам розглядав. Таких „позичок" суддя Ментон побрав на $664,000. Він просто сам звертався до тих сторін і домагався „позички", яку побирав у готівці. Секретар його клав гроші на своє банкове конто, і щойно своїм чеком передавав на конто Ментона.

БУДУЮТЬ ВЕЛИКІ ВОЄННІ КОРАБЛІ.

ВАШИНҐТОН. — Воєнна маринарка дала замовлення докам на будову 24 воєнних кораблів, 159,000 тон поемности. Кошти будови тих кораблів будуть виносити 350 мільйонів долярів. Серед тих 24 кораблів будуть два тяжкі бойовики, по 45,000 тон кожний. Будуть це найтяжчі дотепер знані бойові кораблі, й кожний з них коштуватиме поверх 80 мільйонів долярів. Решту кораблів будуть творити легкі кружляки, нищильники, підводні лодки, один носитель літаків.

ВИСИЛКА ДЕРЖАВНОЇ ЕКСПЕДИЦІЇ В ПОЛЯРНІ ОКОЛИЦІ.

ВАШИНҐТОН. — Адмірал Бирд, відомий американський дослідник підбігунових околиць, радив конгресовому комітетові, щоб американський уряд чимскорше вислав в антарктичні околиці державну комісію, яка офіційно перебралаб на власність величезні підбігунові континенти, покриті ледом. Конґрес узяв поважно цю пораду і рішив безпроволочно ухвалити на ту ціль гроші.

ВИБУХ У ШКОЛІ.

У деревлянім шкільнім будинку в Барбертоні, Огайо, сковївся вибух газу. 53 дітей було ранених, а крім них іще 4 дозрілі особи. Троє з них ранені дуже поважно. Вибух скоївся, як шкільний сторож палив у печі папери.

ЗНОВУ СМЕРТЬ НА ДАХУ ЗАЛІЗНИЧОГО ВАГОНУ.

Особовим поїздом зо Львова до Городка їхав 20-літній Іван Артим з Хоросниці, повіт Мостиська. У хвилині, коли наблизився кондуктор, Артим скрився на дах вагону, бо не мав білету. Нараз ударив головою об залізничий віядукт коло залізничого перестанку в Цуневі, повіт Городок, і згинув на місці. Вагон з мертвим тілом на даху відчепили на дворці в Городку.

ГЛУХОТА ВІД ДИХАННЯ РОТОМ.

Спостережено, що між тими людьми, що віддихають не носом, але ротом, дуже багато таких, що або зовсім глухі, або не дочувають. Тож коли маєте нахил віддихати ротом, привчіться віддихати крізь ніс. Ті люди, що віддихають носом, взагалі і здоровші і ясніше думають, як ті, що віддихають ротом.

УСТРИЦІ — ДВОПОЛОВІ.

Деякі устриці двополові: батько й мати вкупі в одному тілі. А є й такі, що кілька місяців бувають самчиком, а кілька — самичкою. Полові предмети в них чергуються. Та й між ростинами знаходиться багато двополових. От, наприклад, кукурудза має подвійний пол: цвіт зверху — то мужеська прикмета, а прядиво долом — жіноча прикмета.

ВОВНА З МОЛОКА.

Як відомо, вовну мають на собі вівці. А тепер можуть овець заступити і корови. Можна вже й з корів вовну мати. Корови дають молоко, а з молока, як відомо, вміють уже тепер учені молочну вовну виробляти, що придається на виріб одежі. В Італії вже три минулі роки виробляють одежу з молочної вовни.

А як? З солодкого молока вовни не виробляють. Перше всього ставлять молоко, щоб скисло, згусло, а опісля протискають сир крізь мацюпенечкі дірочки у залізній плиті. І з другого боку плити виходять з дірочок тонесенькі нитки молочної вовни.

ПЕРШИЙ ПЕРЕЛЕТ НАД КАНАЛОМ ЛЯ-МАНШ БЕЗМОТОРОВИМ ЛІТАКОМ.

Перший перелет над каналом Ля-Манш на безмоторовому літаку (ширяку), викиненому катапультою, довершив англієць інж. Стівенсон. Стівенсон вистартував з Дюнстаблю і по трьох годинах перелету осів в околиці Бульону.

ЗГИНУЛО 834 ГІРНИКІВ ПІДЧАС ЕКСПЛЬОЗІЇ У КОПАЛЬНІ.

26. квітня рано в одній з копалень вугілля в Умокдемі (Японія) наступила велика експльозія. Доля 834 гірників манджурської національности невідома. Правдоподібно більшість з них згинула, або тяжко ранена. У катастрофі згинув один японець, а кількадесять було ранених.

СЕР ДЖИНС КАЖЕ, ЩО СВІТ — ТО ДУМКА.

Вже навіть і такі великі вчені нашого часу, як англійський астроном Сер Джінс, приходять до думки, що світ наш не кінчиться, мовляв, тим, що все з електронів збудоване, а ще й самі електрони — то прояви подібної сили, як людська думка. Мовляв, з думки все повстало. Та памятаймо, що таке поняття про світ відоме в Індії вже з давен давна. Про те, що світ то прояв думки-слова Бога, говорять індійці у своїх релігійно-фільософічних поемах, званих Ведами, вже минулих пять тисяч літ.

СМЕРТНИЙ ВИПАДОК.

Підчас розбірки глиняної стодоли в Івана Ткача у Курниках Шляхотських, повіт Тернопіль, завалилася стіна, вбиваючи на місці Вл. Кноса, що працював при розбірці стодоли.

МОЖНА ГОДУВАТИ ДЕРЕВА.

Щоби пожива з погною скорше ділала на дерево, встрикують тепер деякі садівники концентрат погною прямо під кору дерева. Від того дерево скорше росте та гарніші овочі родить.

КОМЕТА ВІДДАЛЯЄТЬСЯ ВІД ЗЕМЛІ.

Відкрита недавно комета віддаляється скоро від землі. Комета виглядає тепер як зора пятої величини без „хвоста".

ПТАХ, ЩО ЛЕТИТЬ 175 МИЛЬ НА ГОДИНУ.

Проби у Злучених Державах показали, що найшвидше летить зо всіх птахів так званий каліфорнійський качачий яструб. Він може переганяти ся і з швидколетючими літаками. Летить 175 миль на годину. Деякі орли літають зо скорістю коло 60 миль на годину. Обчислено, що пересічна скорість лету птаха сягає від 20 до 40 миль на годину. Спостереження роблено з літаків.

„ГОВОРЯЧА" РОСТИНА.

Є в Полудневій Америці така ростина, що тубильці називають її „говорячою" ростиною. На ніч ота ростина звиває свої листочки та цвіти. А рано розвиває їх знову. І коли розвиває, то так звучить, якби бджола бреніла. А коли багато при купі росте таких ростин, то рано виглядає, неначе вони розмовляли. І тому патаґонські індіяни вірять, що ті ростини дійсно розмовляють. По вченому ту ростину називаємо габляфлер.

МОЖНА ВІДДИХОМ ОХОРОНИТИСЯ ВІД СУХІТ.

Сухоти можна назвати хворобою, що витворили її міста. Сухоти дуже рідко бувають між людьми, що живуть майже ввесь час на свіжому повітрі та день-денно живуть рухливим життям. От, наприклад, сухоти зовсім не були відомі між індіянами, поки вони не стрінулися з білими людьми. А чому? Тому, що індіяни жили ввесь час на свіжому повітрі та що жили рухливим життям. А хто живе ввесь час на свіжім повітрі та рухається, той віддихає глибоко і держить легені свої ввесь час у здоровому стані. Сухітничі бацилі найлипше люблять розвиватися у легенях таких людей, що дуже мілко віддихають. А так віддихають головно ті, що роблять по канцеляріях, крамницях та деяких фабриках.

ДАЛІ РОЗВЯЗУЮТЬ УКРАЇНСЬКІ УСТАНОВИ

ЛЬВІВ. — „Діло" (ч. 116) подає, що польська влада (тернопільське воєвідство) розвязала читальню „Просвіти" в Бережанах—Адамівка. Стрийське староство замкнуло читальні „Просвіти" в Балучах Подорожних і в Станькові. Староство в Коломиї наказало опечатати льокалі читальні „Просвіти", „Сільського Господаря", „Союзу Українок", читальні „Скала" і кружка „Рідна Школа" на терені громади Воскресінці.

ЯК ВИПРАВДУЮТЬ ЗАБОРОНИ.

ЛЬВІВ. — „Діло" (ч. 115) містить дослівний передрук заборони ланцутського староства заснувати кружок „Сільського Господаря" в Лежайську. Заборона, видана очевидно польською мовою, подає, що годі дозволити на таке товариство, бо воно „могло би бути загрозою порядку, спокою і публичної безпеки". А далі подано, що нема потреби закладати такі товариства (себто: українські!), бо є інші з тою самою ціллю. Очевидно, що ці „інші" — це польські „кулка".

ВІДМОВЛЯЄ УКРАЇНЦЯМ ПРАВА НА САМОСТІЙНІСТЬ.

ЛЬВІВ. — Передаючи огляди того, що думає польське громадянство й польська преса про українські справи, „Діло" (ч. 116) наводить статтю якоїсь польки, поміщену в тижневику „Зеспул" (з 21. травня б. р.), в якій вона пише про український нарід між іншим таке:

„Не неґуючи великої ідейної напруги українського руху й великого ґеографічного засягу руської людности, мусимо ствердити, що та ідея в її сьогоднішньому охопленні не може здійснитися, бо бе в найбільш життєві підстави буття обох старих та зорганізованих словянських держав: Польщі і Росії. Польща ніколи не зречеться східної Галичини і Волині з їх великим відсотком польської людности, з їх господарськими й комунікаційними вартостями. Росія не хоче виректися півдня, хліба з чорноземів, нафти з Кавказу, берегів Чорного моря. Українські державні тенденції надто слабі, щоб сьогодні могли прибрати реальні державні форми, але вистарчають як підложжя до диверсійної акції ворогів Польщі і Словянщини"... Далі авторка співає стару пісню про Німеччину та про те, що треба гостро карати всякі українські „протидержавні виступи", бо вони є „зрадою спільного прапора" і „спільної батьківщини", себто — Польщі!

ВУГІЛЛЯ В ГАЛИЧИНІ.

ЛЬВІВ. — На українській землі між Сокалем і Буськом у Галичині викрито поклади вугілля, яке щодо якости подібне до шлеського.

ЗАПЕВНИЛИ ПАПУ ПРО МИРОВІ ІНТЕНЦІЇ.

ВАТИКАН МІСТО. — Папа Пій XII заявив на нарадах Колеґії Кардиналів, що одержав відповіді у справі світового замирення від урядів Англії, Франції, Німеччини, Італії й Польщі. Згадані держави помирли мирові наміри папи. Тільки Німеччина й Італія підкреслили, що підставою замирення мусить бути справедливість.

ҐЕН. СІКОРСЬКИЙ ЗАПОВІДАЄ ПРОГРУ НІМЕЧЧИНИ.

ВАРШАВА. — Бувший польський прем'єр ґен. Сікорський опублікував статтю, в якій твердить, що Німеччина загналась уже так далеко, що нема їй вороття. Війна мусить вибухнути. І ту війну Німеччина мусить програти. І то навіть у тому випадку, якби та війна тревала дуже коротко. Ґен. Сікорський твердить, що Німеччина має замало підготованих як слід офіцирів. Її фортифікації зроблені з величезним поспіхом і тому мають слабу стратеґічну вартість. На випадок війни Німеччина потребувалаб найменше 20 мільйонів тон газоліни, а річно не може випродукувати понад 1,200,000 тон.

„ГЕТЬ ДО ПОЛЬЩІ!"

ВАРШАВА. — Так нібито кричать німці до поляків, що живуть у Східних Прусах. І, як пише польська преса, побивають поляків, головно шкільну молодь, та підкидують бомби під польські будинки.

НОВА ТРАГЕДІЯ З СУБМАРИНОЮ.

ЛОНДОН. — В цілій Англії слідять з найбільшим поденервуванням за долею 86 моряків, що знаходяться в затонутій підводній лодці „Тетіс". І дуже гостро критикують військову команду за те, що занедбано подбати, щоби був рятунок на випадок такого нещастя. А, як відомо, перед субмарини стирчав кілька годин над водою, та не зроблено нічого, щоб провертіти діру і старатись скомунікуватися з жертвами трагедії.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jeresy City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.		SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy	
На рік	$6.00	One year	$6.00
На пів року	$3.25	Six months	$3.25
На три місяці	$1.75	Three months	$1.75
Число в пятниці (з англійською частю):		Friday's Issue (witr Ukrainian Weekly):	
На рік	$2.00	One year	$2.00
На пів року	$1.25	Six months	$1.25
В Джерзи Сіті і Заграницею:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$9.00	One year	$9.00
На пів року	$4.75	Six months	$4.75
На три місяці	$2.50	Three months	$2.50

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади нале ть посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ПОЛЬЩА ДО ПОЛЯКІВ В АМЕРИЦІ

Чого надіється Польща від тих, що живуть поза Польщею, в чужих краях, а є польського походження? Про це пише польський ґенерал Бортновський. Нюйорський „Нови Свят", передаючи заввагги згаданого ґенерала, дораджує полякам в Америці добре над ними застановитись, щоб з тої застанови зродився чин, щоби польське поготівля в Америці було повне й обіймало не тільки серця, але й мозки. Порушені справи такі актуальні, що варт і українцям в Америці про це знати. Тому й згадуємо про них.

Ґен. Бортновський підкреслює, що часи, які переживає Польща, вимагають від польської іміґрації, щоб усі її засоби були спрямовані на поміч вітчині. Кожний поляк за границею мусить вважати себе за польського жовніра, що боронить велич і силу Польщі. Має памятати, що має боротися за Польщу проти ворогів, що є від Польщі сильнішими. І має боротись, не ждучи на приказ вожда і на означення, як і де боротись. Має боротись у тім переконанні, що Польща його потребує, і то на місці, де він живе, та що Польща числить на те, що він виповнить свій патріотичний обовязок. Та праця має бути виконана головно на випадок війни. Польща припускає, що поляки опиняться в такому випадку в ріжних обозах, в ріжних краях, Польщі прихильних, ворожих чи невтральних. Та, де поляки не булиб, Польща вимагатиме від них, щоб усюди обороняли Польщу, і то так, як повинен обороняти польський жовнір. А яку треба вести працю, на те має поляк за границею сам знайти відповідь, беручи під увагу свою власну совість і холодну оцінку політичної ситуації, використовуючи всі можливості для оборони Польщі. Полякам за границею треба вже тепер постійно працювати, щоби поборювати ворожу пропаґанду і здобувати публичну опінію для Польщі. А пропаґанда буде в будучій війні величезною зброєю, як була нею і в минулій світовій війні. Саме тою зброєю має воювати польська іміґрація і нею обороняти Польщу. До цього великого діла треба їй уже тепер добре приготовлятись, а польські іміґрації, що існують у чужих краях, повинні вже тепер виготовити плян оборони акції Польщі на випадок, якби вибухла війна, в якій Польща булаб учасницею. В часі війни оборонна акція польської іміґрації повинна бути збільшеною, а не зменшеною. А де її не буде можна вести явно, там вона повинна бути ведена таємно. Вразі війни має кожний поляк за границею посвятити все, що має, на оборону Польщі. І має остатись їй вірним.

„Нови Свят" іще додає, що досі польська іміґрація в Америці допомогала Польщі долярами, а тепер має перед собою ось такі — нові завдання.

ВАТИКАН І ОХРЕЩЕННЯ РУСИ-УКРАЇНИ

(У. П. С. РИМ). Українська Кольонія в Римі одного і того самого дня одержала дві звістки на одну і ту саму тему: про заборону молоді шкіл Рідної Школи у Львові врочисто відсвяткувати 950-річний ювилей хрещення Руси-України і про вирішення папи відсвяткувати цей самий ювилей дуже врочисто в базиліці св. Петра. Першу звістку подали українські часописи. Другу — італійське радіо. Те останнє зазначило одночасно, що врочиста Служба, що відбуватиметься з цього приводу в неділю, 21. травня, в найбільшій святині католицтва, вперше за її існування, правитиметься словянською мовою і в словянському обряді.

Контраст між двома звістками був вражальний. Українці тільки й говорили, що про величнє „наше" свято і росли душею. Всі вони — і православні і католики — були однаково захоплені. Здавалося, що зєдинення церков відбувалося в душах і ставало доконаним фактом...

Але день 21. травня все це зруйнував до ґрунту. І серед тих самих православних українців, що ще кілька днів передтим захоплювались ідеєю „нашого" свята, що його так урочисто мали відбувати у Ватиканському Соборі св. Петра, можна було почути вже такі заяви:

„Ми народилися православними. Московська школа виплекала в нас ворожнечу до католицтва і презирство до уніяцтва... Повстання української держави і співпраця з галицькими греко-католицькими інтеліґентами та священиками зрештою спаралізували і знищили отой вплив московської школи. Потім більше пізнання ролі греко-католицької церкви в житті і відродженні української нації, і особливо присутність у ній таких величніх і світлих постатей, як митрополит Шептицький, викликали в нас пошану і захоплення. Серед нас усе більше зростало й міцніло переконання, що греко-католицька церква моглаб зробитися дійсно національною релігією цілого українського народу. Багато з нас були вже готові співпрацювати з місіонарською працею греко-католицьких священиків на територіях України, колиб вона звільнилася від большевицького ярма; але тепер... тепер ми починаємо думати інакше. Тепер ми починаємо думати, що Ватикан хоче тільки нас використати для розбудови колишньої єдиної Росії". Так люди зачали думати і висказуватись. Тому й передаємо це.

Щож фактично сталося?

А сталося ось що: В офіційному повідомленні, що зявилося в „Осерваторе Романо" 18. травня 1939 р., було сказано, що „в 950 роковини охрещення св. Володимира, дві папські колеґії (семинарії) — рутенська св. Йосафата і російська св. Терези Дитини Христа вирішили..., за зичливою згодою Св. Вітця відсвяткувати" і т. д.

Як бачимо, в цьому офіційному комунікаті українська семинарія св. Йосафата (офіційно називають по старому „рутенська") стоїть на першому місці. І кожному видавалося це цілком природнє, бож св. Володимир був великий князь український, „руський" чи „рутенський" (як по латинському перекладають нашу давню назву), а ніяк не „російський" чи московський. Адже сама назва „Росії", як етнічний і політичний термін, зявилася тільки від часів Петра 1-го. В теперішньому своему значінні вона вживається у відношенні до москалів, що до охрещення св. Володимира **ніякого** відношення не мають. Зрештою, і о. Леди, найбільший знавець словянських справ, писав в ч. 1—2 своїх "LETTRES DE ROME" (ще в **січні** 1939 р.): „Українці католики, **безпосередні спадкоємці киян,** охрещених від св. Володимира" (ст. 5). Кожному отже видавалося ясним, що оці „безпосередні спадкоємці" мали заняти перше місце в урочистому римському святкуванні славного ювилею, а ніхто інший...

Але сталося цілком інакше. Ані одного українського епископа не покликано взяти участь у цьому ювилею. Замісць них провід вів московський епископ Євреїнов, що, до речі, став католиком уже за кордоном, на еміґрації. Вся Служба, від початку до кінця, відбувалася, щоправда, словянською мовою, але — від початку і до кінця — такою московсько - ніжегородською вимовою, що аж просто моторошно робилося. І тільки іноді українське вухо ловило рідне „і во віки віков". Здається, це була єдина фраза, що випадала в цілій Службі на долю українських священиків. Співав зєднаний хор української і московської колеґії, — але і тут українці мусіли співати московською вимовою.

Виникає мимоволі питання: чому це так? Чому чотири міліони українців католиків(не кажучи вже про ті міліони українців, що могли зробитися католиками) були принесені в жертву... маленькій купці москалів? Бо кожномуж відомо, що москалів католиків впрост можна по руках перерахувати. Кожномуж відомо, що навіть в отій московській колеґії, в отому римському „Русикумі" можна знайти представників будьякої нації, але москалів там майже зовсім нема. Кожномуж відомо далі, що навіть ректором цього „Русикума" впродовж довгих років був чех, а тепер від трьох років — француз! Бо трудно знайти москаля, щоб надавався на ролю ректора католицької колеґії... Адже ж той самий, уже згаданий нами о. Леди, писав в „Осерваторе Романо" 21. травня, що „Північна Росія", себто Московія, завжди виявляла свою ворожість до Риму. Так було і так і зосталося. І всеж таки, святкуючи память **нашого** українського великого князя і святого, Ватикан уважав за найкраще відразу зазначити, що він ставить вище москалів, як українців.

Дуже хибний крок, що може мати дуже сумні наслідки! Адже хто як хто, а ватиканські вчені і дослідники дуже добре знають історію взагалі, й історію церковну зокрема, східньої Европи. Тим більше показними і багатомовними виявляються ті свідомі помилки, що їх заживають ці вчені, пишучи про наші і московські справи. Не маємо можливости над тим довго спинятись, але зазначимо коротко, що навіть такий о. Леди, що нераз виявляв себе нібито симпатиком українців, дозволяє собі на такі фрази:

„Доки українські провінції (чому „провінції", а не території? Чи один цей вираз не виявляє цілком ясного наставлення? — У. П. С. Р.) залишалися під польським пануванням, а потім австрійським, вони залишалися зєднані з Римом... По поворотіж Київської України до Москви... Унію знищено..." („Осерваторе Романо" з 21. травня). Виходилоб отже, що Київська Україна навіть і князівського періоду була під Москвою! А за часів Богдана Хмельницького вона тільки повернулася під це панування!

Або — „Наїзд монголів привів до поділу Росії". Ніби о. Леди не знає, що ніякої Росії до наїзду монголів, і ще дуже довго по ньому, не було. Були тільки Київська Русь, теперішня Україна, та ріжні князівства, що називалися відповідно до назви свого столичного міста. Але не було тоді ніякої Росії, бо вона повстала, як ми вже зазначали, аж за Петра I. Отже нащо вносити оте помішання термінів? Коли це робить якийсь неосвічений писака, то ми це й пояснюємо його неосвіченністю, але коли такі перли виходять зпід пера такого знавця, як о. Леди, то ми їм надаємо цілком інше значіння...

Рим, 24. травня 1939.

За основну підготову наших імпрез

З давен-давна принятим звичаєм, зовнішнім виявом нашої культурно-освітньої та національно орґанізованої праці є т. зв. імпрези. Словом цим охоплюємо всякі види та прояви збірної обдуманої праці, що має характер видовища. Отже це будуть: аматорські вистави, концерти, академії та інші видовищеві національні святкування.

І треба признати, що ми, завдяки довготривалій та продуманій праці наших культурно-освітніх осередків, довели ці форми вияву нашої орґанізованости до доволі гарного рівня. Нема вже в нас сьогодні читальні, кружка, чи іншої установи, яка не доцінювалаб значіння імпрез як форми вияву праці й орґанізованости з одної сторони, а культурної розваги з другої. Нема теж, здається, свідомої одиниці, що не розумілаб, у чому вага таких імпрез та яка їхня виховна вартість. І вже від низки літ ми є свідками гарно виплеканої звички влаштовувати театральні вистави, концерти тощо та таким чином засвідчати своє зрозуміння для потреб і форм культурної та корисної праці. А всеж таки, коли говоримо про мистецьку вартість тих імпрез, то можнаб мати дуже поважні застереження. Бо рідко коли трапляється, щоб вони були як слід підготовані та своїм переведенням давали глядачам мистецьку насолоду. Все чогось їм бракує, все вони виявляють якісь недомоги.

Передовсім слід би всі імпрези, з якими звичайно маємо до діла, поділити на дві основні частини. До першої зачислимо культурні розваги — це будуть ріжні аматорські вистави, інсценізації, тощо. До другої — імпрези святочного, загально-національного характеру, отже — концерти з нагоди роковин великих поетів, академії з нагоди знатних ітсоричних роковин, чи врешті святочні сходини, присвячені памяті виняткових подій.

Основною недомогою наших театральних вистав (очевидна річ, маємо на думці вистави аматорських, здебільша сільських гуртків) — це попри найкращу волю їх аранжерів — **несолідна підготова.** Вона проявляється у таких речах, як: несолідне опанування роль, невідповідний підбір осіб та невміла режисерія штуки. Можнаб на цю тему писати окрему статтю, але ми обмежимось тільки до загальних думок. Отже хочемо підкреслити, що і в найкраще зорґанізованому аматорському гуртку повинна грати ролю не скількість, а **якість.** Отже 2—3 вистави на рік, але зате основно підготовані. Всяка погоня за скількістю (коби якнайбільше!) рішуче не повинна мати тут місця, бо тоді сценічне мистецтво перестає бути мистецтвом, а стає звичайнісеньким **ремеслом.** Це саме можна сказати і про підбір осіб для поодиноких роль, як і режисерію штуки. Докладна застанова в першім випадку, а основне знання в другім — дадуть запоруку успішного переведення вистави. Не місце тут давати нам фахові поради нашим аматорським гурткам. Ми лише завважимо, що всі вони майже замало доцінюють ролю **мистецького чинника** в театральних виставах, саме того чинника, що придає всякій імпрезі, тимбільше сценічній грі, правдивої вартости та дійсної культури. На чому саме полягає цей мистецький чинник, та в чому він повинен проявлятися, — питання дуже широке. Ближче ним поцікавитись усім зацікавленим в аматорському сценічному мистецтві — дуже важливе, а то й конечне завдання.

Трохи подібні завваги слід підмітити на адресу інших культурних імпрез (концерти, академії). Вони, хоч в улаштуванні їх маємо вже вправу — виходять **бідно,** неповажно. Діло в тому, що, саме так часто їх уладжуючи, затрачуємо почуття їхньої ваги. Що більше. Творимо собі **шабльон,** готову форму й у неї вливаємо бажаний зміст. Якась наборзі склеєна промова, повна фраз та балакучости, деклямації (їх звичайно буває дуже багато), стількиж виступів хору — й академія чи концерт готові. А все те виготовлене **в поспіху,** без застанови та докладної оцінки. Скількиж то разів трапляється, що такий концерт прямо **нудить глядачів!**

Перше за все всяку імпрезу слід підготовляти довший час. Щонайменше 2—3 місяці заздалегідь слід докладно все обдумати й поволі, але докладно приготовляти. Промова, деклямації чи виступи хорів повинні змістом усеціло зазначувати характер свята. Скількість деклямацій чи хорів невеличка числом (по 3—4), але зате виведена по мистецьки. Бо не той хор робить враження, що виступає 8—9 разів з недокладною підготовою, але 2 рази з дбайливою, старанною підготовою. Дуже успішно для уріжнороднення таких імпрез можнаб давати відповідно підібрані інсценізації, які причиняться до уріжнороднення імпрези й притягнуть глядачів.

Оці наші завваги моглиб ми продовжувати ще вдвоє стільки, але це не доведе до бажаної мети доти, доки всі, що в цих справах зацікавлені, справді не візьмуть собі їх до серця та не подбають за справді кращу підготову наших імпрез — за їхній гідний вияв. — („Наш Прапор").

Микола Костомарів.

КУДЕЯР

ІСТОРИЧНА ХРОНІКА В ТРЬОХ ЧАСТИНАХ.

Частина третя.

(94)

— Московський цар, сподіваючися, що турки і татари не не схотять оставитися з соромом і підуть на нього знову війною, збере велике військо і буде з весною нас ждати. Коли ми підемо на нього, то нам прийдеться битись із великими силами. А ми не підемо на будучу весну. Нехай московський цар дожидає нас з військом, нехай даром потратить доволі зо своєї каси і, не діждавшись нас, розпустить військо або пішле його воювати в інші сторони. Тут то ми на нього і нападемо тоді, як він лишиться без війська.

Та гадка сподобалася всім. Кудеяр не міг один спротивитися цілому курилтаєві, хоч дуже це огірчило його і він не скривав своїх думок. Хан, оставшися з ним на самоті, сказав:

— О, Кудеяре, не все можна говорити в курилтаю. А я тобі от що скажу. Колиб ми завоювали Москву, воюючи разом з турками, то для нас, татар, мало вийшлоб користи з того. Турки нашою татарською кровю побідилиб москаля, а нам Москви не віддалиб. Турецьке царство скріпиться над міру, а нам то найгірше вийде: ми тоді станемо зовсім невільниками турків. А нам хочеться самим добути слави й могучости, так, щоб уже не бути під рукою турецького володаря. Турки не взяли Астрахану, і добре, що не взяли. Вониб одноково нам не віддали. Почекаймо. Нехай Туреччина помириться з Москвою, тоді ми самі вдаримо на Москву, а скоро поконаємо її без помочі турків, тоді буде нам добре.

Кудеярові було всеодно: чи турки чи татари завоюють Москву, щоб лише царя Івана знищити, щоб лише якнайбільше лиха накоїти русскому народові, якого він ненавидів від часу зради розбишак. Кудеяр не став перечити ханові і випадало йому ждати з терпеливістю. Йому не випадало від разу не йти під лад більшости. Хотілося йому, щоб усі беї і мурзи відносилися до нього дружно. І так було справді. Один лише явласький бей був його заклятим ворогом, бувши колись прихильником Москви. Письмо царя Івана до явласького бея, перехоплене Кудеяром підчас розбиття каравани і відіслане ханові, трохи що не стягло на нього біду. Тодіж хан поставив його під суд курилтая. Але явласький бей упевнив всіх, що він про те письмо нічого не знав. Курилтай узнав бея невинним, тимбільше, що і слова в письмі царя Івана були якісь несмілі і неначе показували, що московський цар не є певний, чи явласький бей підійметься гарячо ворожої ханові справи. Одначе від того часу явласький бей боявся говорити щонебудь у користь Москви, як робив це передше, і на останніх зборах курилтая, виступаючи проти **Кудеяра,** вмисно порадив лиш згідно з більшістю відложити напад на пізніше. Та рада, принята всіми вельможами кримського юрта, піднесла значіння явласького бея, що вельми розлютило Кудеяра; Кудеяр успособлював хана проти бея. „Коли — говорив він ханові — той чоловік тепер навіть правду сказав, то всетаки твому величеству не належить йому довіряти; коли прийде пора йти в похід, держи в тайні перед ним свій намір, а то він заздалегідь подасть вісті московському цареві".

Розярений Іван, довідавшись через Нагого про те, що Кудеяр знаходився в хана, велів задержати ханського посла Ямболдуя, а його татар закувати. Хан довідався про те і приказав таксамо поступити з Атанасієм Нагим і його посольськими людьми, а до царя Івана післав гонця з грамотою, жадав увільнення Ямболдуя, видання втіклого до московського царства ворога свого, Акмамбета, присилки великих подарунків у соболях і грошах і відступлення Казаня й Астрахану, а вразі відмови грозив, що розправиться з русским царством, як розправився колись його предок, Бати-хан. Цар після того письма випустив зпід сторожі Ямболдуя з людьми його, але задержав ханського гонця, приказав збирати військо на Оці і зволікав з відповіддю ханові, ждучи, до якого ступня можуть справдитися погрози хана. Нараз, з початком літа 1570 року принесли цареві вість, що станичники бачили на степу великі юрби ногайців, бачили й луну від палаючих кострів їх, чули іржання і тупіт безчисленного множества коней. Цар Іван переляікався таких вістей. Він післав гонця до Девлет-Ґерея, обіцяв віддати Астрахан, але з тою умовою, щоб ханів, які будуть там посаджені, назначувано спільно з московським царем і з кримським ханом; цар обіцяв прислати великі подарунки і видати Акмамбета, але за останнього просить хана видати Кудеяра.

Грамота царя Івана мала бути прочитана на зборах курилтая. Ханові невмісним здавалося, коли при Кудеярі будуть говорити на раді про видачу Кудеяра і він хотів скликати раду тоді, коли Кудеяр поїде в свої, подаровані йому ханом посілості.

Але один мурза, що старався про ласку ханського любимця Кудеяра, повідомив його про те раньше. Кудеяр явився несподівано в курилтаю і заняв своє звичайне місце, яке належалося йому титулом татаґаси. Нічого було робити; приходилося читати грамоту царя при Кудеярі.

Коли читання скінчено, Кудеяр сказав:

— Гнобитель, неситий кровю моєї невинної жінки, жадає моєї голови. Коли вона йому так потрібна, віддайте її, але Астрахану за неї мало; нехай віддасть і Казань на вічну власність нашому найяснішому ханові і цілому кримському юртові. Нехай надто піддасться під руку нашого найяснішого хана з Москвою і зо всіми своїми землями та городами, назве себе ханським хлопом, так як його предки були хлопами предків нашого всемогучого володаря.

(Далі буде).

З ДНЯ

ЗНОВ ДЕПРЕСІЯ.

Статистичні звідомлення вказують, що в останніх місяцях рух американського економічного життя знов послаблюється. Нова депресія. Та вона не разить уже нікого так, як та, що вибухла девять літ тому. Люди вже так привикли до 12 міліонів безробітних, що те явище ступнево починають уважати за нормальне. Воно вже нікого не зворушує.

А всетаки це ненормальний, жахливий стан. Сумне це явище, коли батько родини, не зважаючи на найкращі зусилля, не може знайти праці і не може запевнити бодай сякої такої екзистенції своїм найближчим. Сумне є і те, що ті, що мають працю, тремтять, щоб її не втратили. Серед таких відносин людина не може радіти життям, почуватися щасливою, а навіть користати з теоретичної свободи, запевненої демократією. Такий стан це фактично невільництво, в якім люди сковані невидними кайданами й залежні вцілості від волі якихось невідомих, зверхніх сил.

УРЯД РОБИТЬ ТЕ, ЩО МОЖЕ.

Не можна закинути урядові лихої волі. Він пробує запобігти лиху й рятує людей з нещастя. Він дає людям грошеві підмоги, шукає їм праці, фінансує ріжні будівлі, ріжні підприємства, в яких старається примістити тих, що не можуть дістати праці. Заходи уряду здобули собі широкі симпатії серед людей.

Та всетаки вони не осягнули належних успіхів. Бо лише мала частина зпоміж безробітних годна дістати працю, чи поміч від держави. Решта далі без праці, пробивається крізь життя з великим зусиллям, серед недостатків, журби і вічної непевности.

ДОБРОЇ ВОЛІ — ЩЕ МАЛО.

Уряд, як сказано, виявляє добру волю. Та цього ще мало. Добра воля з боку уряду це самозрозуміла річ. Звичайно так буває, що кожний уряд старається повести справу так, щоб у часі його урядування панував добробут і задоволення у краю. Колиж якийсь уряд не осягне того, до чого змагає, то ще сама добра воля не охороняє його від критики. Люди хочуть успіхів, а не лише доброї волі.

ГРУЗНЕМО В ДОВГИ.

А ніде правди діти, тревалих успіхів у боротьбі з депресією, не вважаючи на величезні витрати, нині запримітити годі. По сімох роках боротьби з безробіттям маємо далі 12 міліонів людей без роботи. Армії людей із виснаженими від матеріяльних і психічних терпінь обличчями шляються вулицями, від фабрики до фабрики, від підприємства до підприємства, в надії дістати змогу працювати і за працю дістати хочби сяку-таку нагороду.

А державні гроші на економічні експерименти йдуть. Біліон за біліоном. Тепер державні довги виносять 45 біліонів долярів. Вони обдовжують не лише нинішні покоління, але каменем лягають на життевий рівень будучих поколінь.

ПОДАТКИ.

Водночас уряд стягає великі податки від тих, що працюють і продукують: безпосередні податки, від приходів і грошевих оборотів, а також посередні податки, від ріжних продуктів, тютюну, напитків, ґазоліни, електричної енергії, ґазу, мешкання й інших речей щоденної потреби.

Ґенерал Мозлі перед комітетом Даєса.

Від тих других податків не є вільний ніхто, навіть сам безробітний.

Критики уряду твердять, що податки є головною причиною, яка спинює поворот добробуту. Бо, забираючи підприємствам шляхом податків надвишки грошей, уряд не дає їм розвинутись, розбудувати варстати праці, чи хочби вдержати на належній висоті ті, що вже розбудовані. Злучені Держави Америки у своїм повороті до продуктивности лишились позаду всіх інших культурних народів. У той час, коли Америка досягнула ледве 78% продуктивности з 1929 року, інші краї в Европі осягнули 100%, 120% і більше.

ЯКИЙ ВИХІД?

Ці критичні завваги без сумніву мають силу. Та, з другого боку, яку іншу економічну політику можна приняти на місце тої, що маємо сьогодня?

На те питання боїться виразно відповісти кожний відповідальний політик. Президент Рузвелт нераз визиває своїх противників, щоб вони виразно на це відповідали. Бо зменшення подаків, спинення державних підмог безробітним, спинення державних робіт — готово викликати, бодай у перших часах, величезну нужду серед широкого населення Америки. Цю нужду готові використати деякі політичні струї і довершити політичного перевороту.

Ось так американське економічне життя пливе серед двох небезпек, назустріч чогось невідомого. З одного боку дальше витрачування державних грошей, задовжування, й остаточно інфляція. З другого боку поворот до економічного лібералізму, серед якого матиме людина повну волю дороблялись великих маєтків, але також матиме „волю" конати з голоду, коли машина витрутить її з праці і відсуне від участи в користуванні з загального економічного добра.

ЯК ПЕРЕВЕЗЛИ ТЛІННІ ОСТАНКИ ШЕВЧЕНКА В УКРАЇНУ

Дозвіл перевезти тіло Шевченка в Україну з Петербурга дали в квітні 1861 року.

Вранці 26. квітня (ст. ст.) українці, що були в Петербурзі, зібралися на цвинтарі. Відкопали труну, поклали її в другу, зроблену з цини, залютували та поставили на ресорному возі, навмисно для цього спорудженому.

Невимовно сумна, а величава була хвилина. Очі всіх дивилися на чорну труну. В усіх була одна думка, що це прийшла остання хвилина прощання навіки з дорогим поетом: „Доки Тарасова мигила була в Петербурзі, здавалося нам, — каже редактор „Основи" — що смерть ще не все взяла з собою, а тепер прощай, Тарасе, навіки прощай!"

Коли всі так стояли сумні біля домовини, письменник Куліш промовив:

„Щож оце, батьку Тарасе! Ти відїжджаєш в Україну без червоної китайки, заслуги козацької? Чим же ти нижчий від тих козацьких лицарів, що червоною китайкою вкривалися, заслугою козацькою пишалися? Ні один предок твій не сходив з цього світу без цієї останньої чести. Чи вжеж ти чужим чуженицею вмер на чужині? Щож про нас скажуть в Україні, як ми тебе вирядимо непокритого червоною китайкою? Скажуть, що і ми такі перевертні, як ті дуки, що позабирали козацькі луги і луки... Ні, батьку! Ще не попереводились діти козацькі! Розкиньтеж, небожата, червоний цвіт славетній на чорній, сумній домовині Тарасовій! О тепер їдь, батьку! Нехай земляки знають, що тут у столиці своєї святої старосвітчини не занедбали. Зявися, батьку, серед рідного краю під своєю червоною китайкою! — говорив Куліш — та згромадь навкруги себе сліпих, глухих і безязиких: нехай вони із мертвих уст твоїх почують твоє слово безсмертне та нехай хоч помиляючись, почнуть говорити непозиченою мовою! Наш єси, поете, а ми наріл твій і духом твоїм ми дихатимем во віки і віки..."

Сумний похід рушив усім Петербургом до залізничої стації. Червона китайка давала людям знати, що це батько українського слова навіки покидає ту чужу столицю, де його за слово правди, волі та любови засудили 1847 р. на нелюдське мордування в кірґізькому степу.

Скрізь по дорозі від Петербурга до Києва святочно стрічали по містах труну з останками нашого великого поета-мученика. В Орлі домовину, вкриту червоною китайкою, поставили на дорозі. Прийшли ґімназисти зо своїм директором, учителями та куратором і відправили панахиду. Народу зібралося дуже багато, хоч домовина стояла в Орлі тільки дві години. Відїхавши за місто, орлівці відправили другу панахиду, випросили собі вінки, що лежали на труні й один із них розділили між себе, а другий взяли на спомин у ґімназію.

6. травня труна приїхала до Дніпра і мусіла тут спинитися та ждати дозволу адміністрації, хоч уже був дозвіл перевезти тіло в Україну.

За дозволом до ґенерал-ґубернатора поїхав Вартоломей Шевченко і о. Петро Лебединців. Князь Васильчиков дав дозвіл, а митрополит казав везти труну до церкви Різдва Христовго при березі Дніпра.

Молодь випрягла коні і сама повезла домовину. По дорозі, більш як пять кільометрів, часто зупинялись і говорили промови, читали вірші.

Коли виринуло питання, де похоронити тлінні останки поета, приятель Шевченка, Честохівський сказав, що Шевченко бажав спочивати в Каневі. В Каневі на Чернечій Горі тоді вже Вартоломей Шевченко майже довів був придбання землі під хутір Тараса, куди він бажав перенестися з весною. Так то могила на Чернечій Горі зовсім відповідала поетовому бажанню осадити на тій горі свою селитьбу.

В неділю, 7. травня, ішов дощ. Та він не перешкодив, щоб церква, де стояла Тарасова труна, і ввесь цвинтар були повнісенькі народу підчас похоронної служби, яку правив о. Лебединців. Виголосити в церкві промови адміністрація заборонила. Саме, як правилася панахида, якась жінка, вся в чорному, поклала на труну терновий вінок. Це була найкраща промова без слів!...

З церкви похоронна процесія рушила по набережжю до пароходу, щоб пароходом везти тіло в Канів на Чернечу Гору. По дорозі виголошували промови (тоді ще студенти) Антонович Володимир, Драгоманів Михайло, Стояшів Ол., інспектор II. Київської ґімназії Чалий. Чалий говорив (по російськи): „Шевченкова поезія — сказав він м. ін. — завоювала нам право літературного громадянства і голосно подала свій голос в сімї словянських народів! Ось у чому велике значіння Шевченка і його слава, що до віку не зовяне..."

Проводити тіло Шевченка поїхали на пароході Тарасові брати та сестри, Вартоломей з родиною, Чалий і Сошенко, старий Шевченків приятель Віктор Забіла, Лазаревський, Честохівський і багато студентів.

На другий день пароход приплив до Канева. На Дніпрі стояла тоді велика вода, тому пароход мусів спинитися подальше від берега. Немалої праці треба було, щоб перенести домовину на беріг: нести на руках, бредучи по коліна в воді по грузькому дні, годі було; звичайний човен не вдержав би важкої домовини. Довго міркували, що діяти і нарешті станули на тому, щоб привезти протий драбинястий воловий віз і на нього перекласти труну з пароходу. Так і зробили. Від пароходу повезли віз не коні, не воли, а самі люди.

На березі стояла велика маса народу. Духовенство святочно зустріло домовину з дорогими для України останками найкращого сина. Поклали домовину на мари та з великою честю внесли в соборну церкву.

Яму на Чернечій Горі викопали студенти та інші поклонники поета, що поприїздили до Канева.

10. травня (22. травня н. ст.) з Канева із околці зібралося так багато народу, скільки напевно Канів ще не бачив. Після торжественного богослуження всього соборного духовенства пртопіп Мацкевич виголосив у церкві промову. Вказавши на великі заслуги та значіння Шевченка як народньо-національного поета, бесідник сказав: „Ти, стародавній Дніпре, що пишаєшся своїми хвилями сивими! Тобі судилося на своїх ребрах-хвилях привезти до нас Шевченкові останки. Повідайже ти нам про дорогого для кожного українця чоловіка-кобзаря! Був час, що про нашу Україну думали, що це край нездатний до високих чувств і думок. А Шевченко довів, що край цей, де забуто про освіту народню, має душу і серце, доступні для всього високого та прекрасного. Так, померлий брате! Світ твій просвітиться перед людьми; вони побачили твої діла добрі і прославили отця, іже на небесіх. Минуть віки і далекі нащадки дітей України побачать і пізнають, хто був Тарас Шевченко! Бажав ти, брате, жити у Каневі, от і живи до кінця світу. А ти, Україно! Побожно шануй наше місто, бо у нас спочивають кістки Тараса Шевченка. Тут на одній з найвищих гір Дніпрових спочиватиме прах його, і як на горі Голгофті, подібно хресту Господньому, стоятиме хрест, який буде видно і по цей і по той бік вашого славного Дніпра".

З собору похоронна процесія, окружена великою масою народу, рушила на Чернечу Гору і тут на шпилі гори поховали навіки останки того Велетня, якого „за Україну замучили колись".

НОВИЙ ПОЧТОВИЙ ЗНАЧОК.

Нарис нового почтового значка, що має звеличати століття американської національної гри „бейзбол". Ці значки будуть уперше продавати у Куперставні, в стейті Ню Йорк, 12. червня.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ЛИСТ З РІДНОГО КРАЮ.

Один з наших громадян, що переживає тепер у Клівленді, дістав зо свойого рідного села Городовичі такого листа:

„В нашім селі Городичах діється тепер багато речей. Ляхи людей побили і до арешту забрали. Великодні Свята були в нас сумні. Хто знає, як довго буде так. Та ми віримо, що прийде час і на ляхів. Третього дня Великодніх Свят зібралось багато людей і несли вінці на могили. Йдучи разом, вони заспівали пісні „Боже великий" і „Ще не вмерла Україна". Та поліція зараз почала кричати, щоб люди розійшлися. Водночас поліція почала бити наш нарід український. Зчинилась буча. Люди почали боронитись камінням і навіть потрапили вигнати проклятих ляхів. Але другого дня рано приїхала поліція на сімох автах і почала забирати чоловіків і їх бити. Багато повтікало до лісу. А решта чекала, що буде: смерть, або життя. Накінець поліція забрала 25 хлопців і 2 дівчини та відвезла їх до арешту, ніхто навіть не знає де. Ось так знущаються над нами ляхи. Роблять з нами, українцями, таке, що не можна того всього описати".

Мирослава Єва Уляницька.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

КАЙЗЕР, ПА.

Вечерниці і конкурс популярности.

Щоб допомогти будові українського каледжу в Стемфорді, Конн., о. А. А. Уляницький з Кайзеру уладив 6. травня 1939 р. в Колпмонті, Па., „Вечерниці і контест популярности для дівчат".

Королевою каледжу в Стемфорді, Конн., проголошено панну Мирославу Єву Уляницьку за 10,000 голосів, що вона собі призбирала. Першою княжною стала панна Катерина Подоляк з Фреквил, Па., за 1,980 голосів, а панна Катерина Касенич з Сентрелії, Па., добула титул другої княжни за своїх 1,020 голосів. Величаве коронування королеви і двох княжен попередив гарний концерт під зарядом пані Стефанії Уляницької. Ціла імпреза випала дуже задовільно.

Приявні гості забавлялись гарно при обслузі пань: Гелени Поліенко, Зарослінської, Барнів і Мерени, а також панів: М. Патриляка, Чепи, В. Дяка (ст.), В. Дяка (мол.), М. Дяка, Пащака, Лісовського, Човки, Кривицького, Зарослинського, Кулера і Гардиша.

За виступ на концерті обом хорам з Кайзеру і Мавнт Кармел під орудою п.п. Пелеха і Заремби, солістці пані Марії Полиняк з Шамокину, паннам Шпак і Дяк з Колпмонту і дітям під управою пані С. Уляницької — щире спасибі.

Зложено на будову каледжу в Стемфорді, Конн., на руки преосвященного Константина суму $400.

о. А. А. Уляницький.

ПІТСБУРГ, ПА.

Померла народня робітниця.

На Декорейшен Дей поховано на українським цвинтарі в Мікіз Ракс, Па., Марію Пук-Хандогову, дружину п. Матвія Хандоги, редактора „Народного Слова". Покійна прожила 43 роки. Оставила мужа і двох синів: інж. Тараса та Володимира, ученика вищої школи.

Покійна прибула до Пітсбурґа молодою дівчиною, скінчила Пітсбурську Академію, одержала диплом, а потім учителювала, навчаючи українську молодь української й англійської мови та української й англійської літератури. Брала завжди діяльну участь в українськім житті, промовляла по українськи й англійськи на концертах чи вічах, писала статті й виступала в хорах і з сольовими точками, бо мала милий альтовий голос. Була членкою багатьох українських товариств, між ними і Союзу Українок. В останнім часі заснувала Золотий Хрест і була першою його предсідницею. Каплицю, де лежало тіло Покійної, відвідало багато українців і американців. Над головою Покійної пишався великий хрест з цвітів, дар сестрицтва Золотого Хреста. На похороні сказав дуже гарну проповідь о. Павловський. Говорив на тему „Чоловік гине, а добрі його діла — ні". На похороні було багато народу. Попрощали ту, що завжди мріяла про кращу долю України і ніколи не жалувала труду для допомоги визволенню Рідного Краю.

З РУХУ ПО ВІДДІЛАХ У. Н. СОЮЗУ.

АЛТУНА, ПА.

Надзвичайні збори відділу.

Дня 26 травня ц. р. заґостив до нашого відділу окружний організатор У. Н. Є. п. В. Загаєвич і при тій нагоді скликано надзвичайні збори відділу 145 У. Н. С. Збори відкрив предсідник Гнат Ґураль.

Пан Загаєвич показав фактами і статистичними числами, що нема кращої організації для українців, як У. Н. Союз. Цікаві і переконливі були його докази. Він представив приявним, що одна з найбільших американських компаній має $4.50 надвишки на кожних $1,000, а У. Н. Союз має $90 надвишки на кожних $1,000. Знов інша американська організація має 103% оцінення, а наш У. Н. Союз має 156%. Американські компанії мають високо плачених урядовців і аґентів, а наш Союз збудований робучими, чорними руками.

Вразі невилікувальної недуги член У. Н. Союзу дістає відповідну запомогу, а по його смерті його родина дістане посмертне на повну суму обезпечення.

Була дискусія над організуванням молоді до У. Н. Союзу. Нам в Алтуні шкодить те, що не маємо Народнього Дому. Молодь не має де притулитись, тому йде до чужих. А там їх притягають до чужих організацій.

Накінець члени ставили запити п. Загаєвичеві, а він їх пояснював. У висліді всі стали більше поінформовані і дістали більше зацікавлення в асекураційних справах. Збори закінчено відспіванням „Не пора".

Е. Патроник, секр.

З КОМУНІКАТУ УКРАЇНСЬКОЇ ПРЕСОВОЇ СЛУЖБИ В РИМІ

(У. П. С. РИМ):

В роковини смерти полк. Е. Коновальця.

23. травня, в роковини трагічної смерти полк. Е. Коновальця, провідника націоналістичного руху, відправлено в Римі, в церкві св. Сергія і Вакха, поминальну Службу. Були присутні майже всі члени української кольонії та кілька італійців.

Українка в італійській пресі. Італійська преса продовжує бути дуже скупа щодо звісток про українське життя: „Фронте Уніко" в Римі, в числі з 30. квітня ц. р., вмістило статтю про Шевченка (непідписану). „Корієре Ерітрео" в Асмарі (з 14. травня) вмістило довжезне і досить фантастичне оповідання про пригоди одного турецького журналіста, якогось Агди аґ Мессиі, в Україні. Цю статтю, за підписом Джані, ми бачили вже раніше в мілянському „Пополо ді Рома". Не вважаючи на її фантастичність, варт відмітити, що її пересякає симпатія до нашої країни, і той Агди аґ Мессиі заявляє зрештою про своє бажання написати дві книги: одну, присвячену спеціяльно Україні, а другу — про Мазепу. „Іль Венете деллa Сера" (17 травня) (Падуа) подає про терористичні замахи в Україні та про невдалу спробу перелету до Америки двох советських авіяторів, відзначаючи, що один із них, Гордієнко, українець.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

РОЧЕСТЕР, Н. Й. Піврічні збори Тов. Вільних Козаків, від. 316., відбудуться 8. червня, в У. Н. Домі, 831 Джозеф ул., в годині 8. ввечір. Проситься всіх членів прибути на означений час. Хто ще не одержав дивіденди від У. Н. Союзу, хай прийде на збори й отримає від секретаря, бо до гавзу нікому не донесеться. — П. Ковтун, гол.; К. Кульчицький, кас.; В. Іванців, секр.

ДІТРОЙТ, МИШ. Місячні збори Тов. ім. Івана Франка, від. 146., будуть відбуватись в другу пятницю в місяці через літній час. Наступні збори будуть у пятницю, 9. червня, в 7:30 год. вечором, в гали під ч. 13530 Charest St. Проситься прибути начас, бо є дуже важні точки до порішення. Рівнож приведіть кандидатів на нових членів. Вперше чергу повинньсьмо позаписувати своїх женщин і дітей, щоби святкувати сорокпять-літній ювилей гідно, як пристало на свідомих людей. Рівнож буде роздача решти чеків на дивіденди від Союзу для тих, котрі не були на минулих зборах. — Максим Головчак, предс.; Стефан Хомяк, секр.

ВИЛСОН ВИСТАВЛЯЄ ДРУГУ РУХОМУ ЕЛЕКТРИЧНУ ВИВІСКУ

По двох роках небувалого успіху на Бродвею в Ню Йорку, мають показати у Бостоні Вилсонову Виставу в Повітрі. Це видовище виставлено на вулицях Стюарта і Трімонт, на найбільше рухливім перехресті в Новій Англії.

Ця вивіска ще більша, ніж вивіска на Бродвею. Є це велика сітка, на котрій показуються рухомі комічні сцени. Вивіска на Бродвею має 35 стіп висоти, має 14,000 квадратових стіп поверхні, 3,000 електричних лямпочок, 15,000 електричних сполучень і 35,000 стіп електричного дроту.

Вилсонова вивіска в Бостоні вживає електричного струму сили 437,000 ватів, отже досить електрики на освітлення міста нормальної величини та більше, ніж уживається в найбільшому будинку в Бостоні. 55 трансформаторів служить до переміни цеї електричної сили на блискуче електричне розвеселення.

Операція Електричної Фільми Вилсона захоплювала міліони нюйорчан й безчисленних видців з цілого краю. В основі вживається тут тої самої засади, якої вживається до рухомих чорно-білих фільм, які викидається зо скорістю 20 образків на секунду на лаву фотоелектричних клітин. Це пускає в рух електричні імпульси, що засвічують відповідні лямпки на властивій вивісці. У цей спосіб можна репродукувати геометрично майже який небудь рухомий образок та зміняти фільму так часто, як цього бажається.

Бродвейова вивіска притягнула собою увагу таких визначних людей, як Волтер Винчел, Джан Чепмен і Вил Джанстови. Багато людей називає найбільш розвеселюючою електричною вивіскою в світі.

З огляду на стратеґічне положення другої вивіски Вилсона в Бостоні, вона повинна притягнути теж загальну увагу. Припускають, що вивіска Вилсона буде вугольним каменем „Таймс Скверу" Бостону.

ВІКОВІЧНЕ ПОЛОТНО.

Такі старинні країни, як Єгипет, Індія та Китай вже від непамятних часів виробляють таке полотно, що віковічним можнаб його назвати. Рамієм його називаємо. Мотуз з рамія може послужити і до сто літ. А сорочка з рамія 4 рази міцніша від сорочки з льону або конопель. Та дуже трудно його виробляти, бо страшенно багато мороки з відділюванням волокон рамія від била. Тільки щойно тепер видосконалюють в Америці машину, що легко буде відділювати волокна рамія від била. Рамій належить до родини кропив між ростинами.

При обіді.

Вона (з плачем): — Ох, Ромчику, бачу, що ти вже забув про те, що казав священик на нашому вінчанні: „Любов вірить усьому, любов переможе все, любов перетерпить усе"...

Він: — Так, але священик не сказав: „Любов зїсть усе"...

Злобний.

— Крізь мої уста не перейшла ніколи брехня.

— Так, бо ви говорите крізь ніс.

ТАРЗАН І ЗАБОРОНЕНЕ МІСТО. (129)

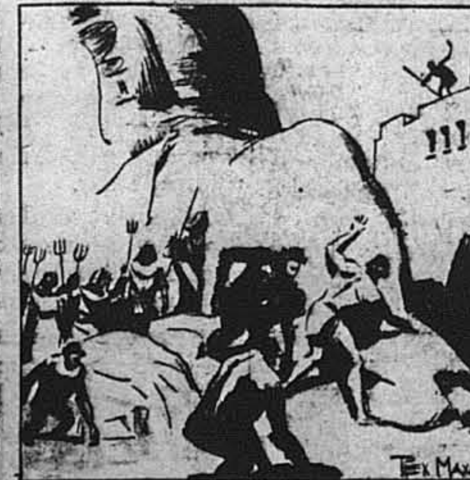
Вимовивши це, королева Атка дала воякам рукою знак. Ті поспішно прискочили до Гелени і Магри та силою потягли їх до підземельних казаматів, де обі дівчини мали провести останні хвилини свого життя. Але самими дівчатами Атка не була задоволена. Вона у великій люті промовила: „А тепер знайдіть мені за всяку ціну Тарзана. Хочу побачити, як він поводиться серед тортур".

У той сам час Геркуф добився вже був до короля Герата і підніс йому скриньку з матірю всіх жемчугів. При тім він розказав йому цілу історію, як вони її знайшли. Король подивляв відвагу Тарзана, а передівсім цінив це, що той додержав слова. Це викликало повагу до Тарзана. Вислухавши все, він закликав: „Тарзан у небезпеці. На поміч йому, до Атари!"

Герат зарядив, щоб усі воєнні галери ладились у дорогу. „Ми пімстимо ті всі кривди, що їх завдала Атка нашим приятелям", ревів він з цілої сили. „І ми також уратуємо тих, що стали нашими приятелями!" Довкруги всі заворушились. Деякі побігли виконувати волю короля. Та король правдоподібно сам не знав, які небезпеки очікують його.

Тарзан зо своїми людьми і малпами підходив до міста Атару. З іншого боку підсувались сектярі Чона з тризубами. Всі вони були рішені за всяку ціну розбити місто Атар і взяти його приступом, навіть коли би прийшлось понести великі жертви. Сторожі, що ходили високо по мурі, завважили ту наступаючу армію і видали крики перестороги.